C/2024/6882

28.11.2024

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Αποψίλωση των τροπικών δασών του Αμαζονίου – επιπτώσεις στην κλιματική αλλαγή και στο παγκόσμιο περιβάλλον· συνέπειες για τις επιχειρήσεις, τους εργαζομένους και τον πληθυσμό

(Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(C/2024/6882)

Εισηγητές: **Josep PUXEU, Carlos SILVA, John COMER**

Σύμβουλος	Mercedes BLAZQUEZ GARCIA-IBARROLA (σύμβουλος του εισηγητή, Ομάδα II) Εμμανουέλα ΔΟΥΣΗ (σύμβουλος του εισηγητή, Ομάδα III) Marta SCARPATO (σύμβουλος, Ομάδα II)
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	18.1.2024
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
Αρμόδιο όργανο	Τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις»
Έγκριση από το τμήμα	17.7.2024
Έγκριση από την Ολομέλεια	19.9.2024
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	590
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	130/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η σχέση μεταξύ της αποψίλωσης των τροπικών δασών του Αμαζονίου και της κλιματικής αλλαγής αποτελεί πηγή ανησυχίας για την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ). Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να εξεταστούν οι αιτίες αυτής της αποψίλωσης προκειμένου να αναπτυχθούν αποτελεσματικές πολιτικές μετριασμού της κλιματικής αλλαγής, με παράλληλη τήρηση τόσο των επιταγών της δίκαιης μετάβασης όσο και των ανθρώπινων, των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών δικαιωμάτων των τοπικών κοινοτήτων. Η στήριξη των μικροκαλλιεργητών και των αυτοχθόνων κοινοτήτων πρέπει να αποτελέσει κεντρική συνιστώσα των λύσεων για την προστασία των τροπικών δασών του Αμαζονίου, ενώ παράλληλα θα προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη και το εμπόριο.

1.2. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να παράσχει επισκόπηση των απόψεων της ΕΟΚΕ σχετικά με την αποψίλωση των δασών και τον σημαντικό αντίκτυπό της στην κλιματική αλλαγή, στη βιοποικιλότητα και στο περιβάλλον, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και στις τοπικές κοινότητες, συμπεριλαμβανομένων των γεωργών, των επιχειρήσεων και ιδίως των αυτοχθόνων πληθυσμών.

1.3. Τα μέτρα για την αντιμετώπιση της αποψίλωσης των δασών πρέπει να καλύπτουν όλα τα βασικά προϊόντα που θέτουν σε κίνδυνο τα δάση και πρέπει να περιλαμβάνουν την ανάληψη δράσης τόσο από την πλευρά της προσφοράς όσο και από την πλευρά της ζήτησης, δηλαδή να διέπουν τις εμπορικές συναλλαγές καθώς και την παραγωγή. Επιπλέον, τα εν λόγω μέτρα θα πρέπει να συμφωνηθούν στο πλαίσιο εταιρικής σχέσης και, προκειμένου αυτή να είναι αποτελεσματική, πρέπει να είναι μια πλουραλιστική εταιρική σχέση στην οποία θα συμμετέχουν τόσο οι παραγωγοί όσο και οι καταναλωτές των σχετικών βασικών προϊόντων. Για την εφαρμογή των εν λόγω μέτρων θα απαιτηθεί συμφωνία σχετικά με τα συστήματα παρακολούθησης, ιχνηλασιμότητας και διαφάνειας, ώστε όλοι να μπορούν να διαπιστώσουν ποια βασικά προϊόντα πληρούν τα απαιτούμενα πρότυπα και ποια όχι.

1.4. Η ενίσχυση της συνεργασίας με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής αποτελεί γεωπολιτική, περιβαλλοντική και γεωοικονομική επιταγή για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι αναγκαίο να υπάρξει συνεργασία με όλες τις χώρες που μοιράζονται τη μεγακοινότητα του Αμαζονίου, ιδίως με τη Βραζιλία. Επίσης, σε μεγάλο κίνδυνο βρίσκονται και άλλες μεγακοινότητες ζωτικής σημασίας για τη βιοποικιλότητα, όπως η μεγακοινότητα Cerrado-Chaco-Pantanal.

1.5. Με την υπογραφή μιας ισορροπημένης συμφωνίας στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ της MERCOSUR και της ΕΕ θα δημιουργηθεί ένα σταθερό πλαίσιο για την προώθηση του εμπορίου, με παράλληλη διασφάλιση των περιβαλλοντικών και εργασιακών πτυχών, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης της αποψίλωσης των δασών. Η συμφωνία πρέπει να βασίζεται στην παραδοχή ότι το εμπόριο δεν πρέπει να διεξάγεται εις βάρος του περιβάλλοντος ή των συνθηκών εργασίας, μέσω δε αυτού πρέπει να προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη. Με την εν λόγω συμφωνία πρέπει να δοθεί ώθηση στην εμβάθυνση της σύνδεσης των δύο μερών, στις σύγχρονες και εξελιγμένες περιφερειακές αξιακές αλυσίδες, καθώς και στη μείωση του εμπορικού κόστους και της αβεβαιότητας.

1.6. Η ΕΟΚΕ μπορεί να διαδραματίσει υποστηρικτικό ρόλο, διατυπώνοντας συστάσεις για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης, προσδιορίζοντας τομείς στους οποίους η ΕΕ και η Βραζιλία μπορούν να συνεργαστούν και παρέχοντας οδούς συνέργειας. Η ΕΟΚΕ μπορεί επίσης να συμβάλει στη διευκόλυνση των διεργασιών αναπτύσσοντας ουσιαστικό διάλογο με τους ομολόγους της στις χώρες της Λατινικής Αμερικής και ενισχύοντας την πεποίθηση ότι η μετάβαση στη βιώσιμη χρήση της γης δύναται να οδηγήσει προς μεγαλύτερη ευημερία.

1.7. Σε τελική ανάλυση, η ΕΟΚΕ χρησιμεύει ως γέφυρα μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και της κοινωνίας των πολιτών. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, όπως εκπροσωπείται στην ΕΟΚΕ, έχει ουσιαστικό λόγο στον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ συνεργάζεται με τις χώρες του Αμαζονίου για την προστασία των τροπικών δασών, προωθώντας παράλληλα τη βιώσιμη ανάπτυξη, το εμπόριο και τη στήριξη των δικαιωμάτων των μικροκαλλιεργητών και των αυτοχθόνων κοινοτήτων.

1.8. Ο κρίσιμος αντίκτυπος της αποψίλωσης των δασών στην κοινωνία, το περιβάλλον και τις επιχειρήσεις δεν μπορεί να αγνοηθεί. Η Βραζιλία, στην οποία υπάγεται το μεγαλύτερο μέρος της προστατευόμενης περιοχής του Αμαζονίου, διαδραματίζει καίριο ρόλο στην καταπολέμηση της αποψίλωσης των δασών, με στόχο την επίτευξη μηδενικής παράνομης αποψίλωσης έως το 2030. Η νέα κυβέρνηση έχει αναλάβει αποφασιστική δράση προκειμένου να θέσει το περιβαλλοντικό ζήτημα στο επίκεντρο του πολιτικού της θεματολογίου. Το 2025 η διάσκεψη κορυφής των μερών για το κλίμα (COP30) θα φιλοξενηθεί στην πόλη Μπελέμ της πολιτείας Παρά.

1.9. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να ληφθούν μέτρα, στα οποία θα λαμβάνονται δεόντως υπόψη η κυριαρχία των ομολόγων της στη Λατινική Αμερική, η διαφάνεια και η αντιστάθμιση, δεδομένου ότι η διατήρηση των τροπικών δασών αποτελεί ευθύνη όλων των χωρών που επωφελούνται από τα υπάρχοντα δάση.

1.10. Τα μέτρα για την επίτευξη των στόχων αυτών απαιτούν ένα νέο πρότυπο και μηχανισμούς όσον αφορά τις σχέσεις ΕΕ – Λατινικής Αμερικής, με βάση τις ανταλλαγές σε επίπεδο επιστήμης και γνώσεων. Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει έναν μηχανισμό επείγουσας αντίδρασης για τη στήριξη των ατόμων και της κοινωνίας των πολιτών που προστατεύουν τα δάση εντός και εκτός της ΕΕ και για τη στήριξη της δίκαιης μετάβασης των ατόμων αυτών σε πιο βιώσιμες οδούς και πρακτικές. Ένας αυξανόμενος αριθμός γεωργών και μικροκαλλιεργητών συνεργάζεται με τοπικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς ομολόγους τους για την τεκμηρίωση υπεύθυνων πρακτικών στο πλαίσιο συστημάτων πιστοποίησης ή πρωτοβουλιών τοπίου.

1.11. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η μεγαλύτερη πρόκληση για την κλιματική διπλωματία της ΕΕ είναι να συνεργαστεί με τις χώρες-εταίρους με σκοπό την αύξηση των φιλοδοξιών τους για το κλίμα, στηρίζοντας παράλληλα τους πλέον ευάλωτους. Η κλιματική αλλαγή πρέπει να θεωρηθεί τόσο περιβαλλοντικό όσο και κοινωνικό πρόβλημα για το οποίο πρέπει να εξευρεθούν λύσεις ώστε να αντιμετωπιστούν πολλαπλές προκλήσεις, όπως η αντιμετώπιση της φτώχειας και της ανισότητας, της ανασφάλειας όσον αφορά τα τρόφιμα και το νερό, της απώλειας βιοποικιλότητας και των υγειονομικών κρίσεων.

1.12. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι δεν διαθέτουν όλες οι χώρες τις οικονομικές και τεχνολογικές ικανότητες ή τους αναγκαίους πόρους για την ανάπτυξη ικανοτήτων ώστε να ακολουθήσουν την οδό της κλιματικής μετάβασης. Η ΕΕ πρέπει να ηγηθεί της κινητοποίησης δημόσιων και ιδιωτικών πηγών χρηματοδότησης προκειμένου να βοηθήσει τις χώρες-εταίρους στη διαχείριση του αντικτύπου της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, από οικονομική, οικολογική και κοινωνική άποψη, για τη διαμόρφωση σχεδίων δίκαιης μετάβασης.

2. **Στόχος της γνωμοδότησης**

2.1. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να παρουσιαστεί η συνολική οπτική της ΕΟΚΕ σχετικά με το ζήτημα της αποψίλωσης των τροπικών δασών του Αμαζονίου και να αναδειχθούν οι επιπτώσεις στην κλιματική αλλαγή, στη βιοποικιλότητα και στο παγκόσμιο περιβάλλον, καθώς και οι συνέπειες για τη γεωργία, τις επιχειρήσεις, τους εργαζομένους και τις τοπικές κοινότητες. Στη γνωμοδότηση εξετάζονται επίσης οι συνέπειες της αλληλεπίδρασης μεταξύ της αποψίλωσης των τροπικών δασών του Αμαζονίου και των πολιτικών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, όσον αφορά τις οικονομικές και τις εμπορικές ροές μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Mercosur. Η γνωμοδότηση απευθύνεται πρωτίστως στα πρόσφατα εκλεγμένα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στη νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο Συμβούλιο.

2.2. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να λάβει θεσμική θέση και να εκφράσει την άποψη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ σχετικά με τον καίριο ρόλο που διαδραματίζουν τα τροπικά δάση του Αμαζονίου, όπου κατοικούν τοπικές και αυτόχθονες κοινότητες, στην προστασία της βιοποικιλότητας, στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή σε αυτήν, στην ασφάλεια της παγκόσμιας παραγωγής τροφίμων, καθώς και στην απορρόφηση και στη συγκράτηση του διοξειδίου του άνθρακα. Η διατήρηση των δασών συμβάλλει στη βιωσιμότητα της γεωργίας, στην προστασία του εδάφους και των υδάτων. Η καταπολέμηση της αποψίλωσης των δασών θα πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τις επιταγές της δίκαιης μετάβασης οι οποίες ορίζονται στη συμφωνία του Παρισιού του 2015 για την κλιματική αλλαγή και στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία του 2019, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι αυτόχθονες πληθυσμοί μπορούν να αναπτύσσονται, σύμφωνα με τη σύμβαση αριθ. 169 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) για τους αυτόχθονες και νομαδικούς πληθυσμούς στις ανεξάρτητες χώρες.

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Σύμφωνα με τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) και την Οικονομική Επιτροπή για τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική (ECLAC), οι δασικές εκτάσεις ανέρχονται παγκοσμίως σε 4,06 δισεκατομμύρια εκτάρια (ha), καλύπτουν το 31 % της χερσαίας επιφάνειας του πλανήτη και φιλοξενούν το ήμισυ του συνόλου των ειδών. Περισσότερο από το ήμισυ (54 %) των εκτάσεων αυτών βρίσκονται σε πέντε χώρες: στη Ρωσία, στη Βραζιλία (δεύτερη σε δασικές εκτάσεις), στον Καναδά, στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Κίνα. Στη Βραζιλία βρίσκεται το 53,3 % των δασών της Νότιας Αμερικής (497 εκατομμύρια εκτάρια), ωστόσο τα τελευταία 30 έτη έχουν χαθεί 92,3 εκατομμύρια εκτάρια (στην Παραγουάη, η οποία κατέχει τη δεύτερη θέση, έχουν χαθεί 9,4 εκατομμύρια εκτάρια).

3.2. Μεταξύ του 1990 και του 2020 σημειώθηκε σταθερή μείωση των δασών στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική, από 53 % σε 46 %, ενώ χάθηκαν 138 εκατομμύρια εκτάρια, έκταση που ισοδυναμεί με το ήμισυ της Αργεντινής. Η αποψίλωση των δασών από μόνη της ευθύνεται για το 11 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η προστασία των εδαφών και των ορυκτών τους είναι απαραίτητη για τις γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες, καθώς και για την επιβίωση του ανθρώπου. Η αποψίλωση των δασών έχει επιπτώσεις στην κλιματική αλλαγή, προκαλώντας απερήμωση, διάβρωση του εδάφους, πυρκαγιές, πλημμύρες, ξηρασίες και ασθένειες που μεταδίδονται από έντομα. Επιστημονικές μελέτες προειδοποιούν ότι, με τον σημερινό ρυθμό αποψίλωσης των δασών, έως το 2050 ο Αμαζόνιος θα μπορούσε να μετατραπεί σε σαβάνα.

3.3. Ο γεωργικός τομέας εξαρτάται από τη βιοποικιλότητα· η βιοποικιλότητα εξαρτάται από τα δάση. Άνω του 75 % της παγκόσμιας καλλιέργειας τροφίμων εξαρτάται από τη ζωογαμία. Ορισμένοι βιομηχανικοί τομείς εξαρτώνται από τη γενετική ποικιλότητα και τις υπηρεσίες οικοσυστήματος ως απαραίτητες για την παραγωγή (φάρμακα, συμπεριλαμβανομένων των αντιμικροβιακών). Περισσότερο από το ήμισυ του ΑΕΠ εξαρτάται από τη φύση, συμπεριλαμβανομένων τριών οικονομικών τομέων (κατασκευές, γεωργία και παραγωγή τροφίμων και ποτών).

3.4. Συγκεντρώνονται ολοένα και περισσότερα στοιχεία σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα τρόφιμα και στη διατροφή. Σε ολοκληρωμένη ανάλυση από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος τεκμηριώνεται ο αντίκτυπος που έχουν στη γεωργία και στην αλιεία οι μεταβολές της θερμοκρασίας, οι βροχοπτώσεις, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, καθώς και τα διαφορετικά μοτίβα εξέλιξης των επιβλαβών οργανισμών και ασθενειών, τα οποία συμβάλλουν στην περαιτέρω εξάπλωση των λοιμώξεων των ζώων.

3.5. Ο Αμαζόνιος, με έκταση 7,4 εκατομμύρια km^2, αντιστοιχεί στο 4,9 % των ηπειρωτικών περιοχών του πλανήτη, έχει περίπου το μέγεθος της ΕΕ των 27 και καλύπτει τμήματα της Βενεζουέλας, της Βολιβίας, της Βραζιλίας, της Γουιάνας, του Ισημερινού, της Κολομβίας, του Περού και του Σουρινάμ. Η λεκάνη του Αμαζονίου παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συγκέντρωση τροπικών δασών στον κόσμο (885 εκατομμύρια εκτάρια), εκ των οποίων το 60 % βρίσκεται στη Βραζιλία. Η Βραζιλία θεωρείται το πλουσιότερο σε βιοποικιλότητα οικοσύστημα στον κόσμο. Στον Αμαζόνιο, ο οποίος φιλοξενεί τουλάχιστον 400 αυτόχθονες πληθυσμούς που μιλούν περισσότερες από 300 γλώσσες, εκτιμάται ότι ζουν 28 εκατομμύρια άνθρωποι.

3.6. Δορυφορικές εικόνες από το έργο PRODES για τη δορυφορική παρακολούθηση της αποψίλωσης των δασών του οριοθετημένου Αμαζονίου της Βραζιλίας (Legal Amazon), του Εθνικού Ινστιτούτου Διαστημικής Έρευνας της Βραζιλίας (INPE), μεταξύ του 1988 και του 2020, δείχνουν σαφώς ότι τα δάση αντικαταστάθηκαν από δασικές φυτείες (αύξηση 274 % μεταξύ του 1986 και του 2019), γεωργικές (160 %) και κτηνοτροφικές δραστηριότητες βόσκησης (σε ύφεση από το 2000). Οι εξορυκτικές βιομηχανίες πετρελαίου, φυσικού αερίου και κρίσιμων ορυκτών αποτελούν επίσης σημαντική αιτία της αποψίλωσης των δασών του Αμαζονίου. Το 2023 χάθηκαν 9 064 km^2 δάσους (μείωση κατά 28,2 % μετά από αύξηση πέντε ετών). Οι περιοχές της Βραζιλίας που πλήττονται περισσότερο από την αποψίλωση των δασών είναι οι πολιτείες Παρά, Αμαζόνας και Μάτο Γκρόσο. Επίσης, σε μεγάλο κίνδυνο βρίσκονται και άλλες μεγακοινότητες ζωτικής σημασίας, όπως η μεγακοινότητα Cerrado-Chaco-Pantanal (όπου η αποψίλωση αυξήθηκε κατά 25 % το 2022 και κατά 3 % το 2023).

3.7. Η αποψίλωση των δασών έχει σημαντικές κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις και η Βραζιλία διαδραματίζει παραδοσιακά ηγετικό ρόλο στην καταπολέμηση της αποψίλωσης και της κλιματικής αλλαγής. Στη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (COP28) του 2023 στο Ντουμπάι, τα περιβαλλοντικά ζητήματα και η προστασία των τροπικών δασών επανήλθαν στο επίκεντρο του θεματολογίου της βραζιλιάνικης κυβέρνησης.

3.8. Ο πρόεδρος της Βραζιλίας, Luiz Inácio Lula da Silva, και η υπουργός Περιβάλλοντος, η περιβαλλοντολόγος Marina Silva, επιβεβαίωσαν την πρόθεση της Βραζιλίας να καταπολεμήσει την κλιματική αλλαγή προσαρμόζοντας τους στόχους της και μειώνοντας την αποψίλωση των δασών του Αμαζονίου ώστε το 2030 να είναι πλέον μηδενική. Η χρονική συγκυρία είναι εξαιρετική: η COP30, η οποία θα πραγματοποιηθεί στην Μπελέμ της πολιτείας Παρά, στην καρδιά του Αμαζονίου της Βραζιλίας, θα αποτελέσει ιστορική ευκαιρία για την έναρξη της συζήτησης με το νεοεκλεχθέν Κοινοβούλιο.

3.9. Ο κ. Lula επιβεβαιώνει τη δέσμευσή του για την επίτευξη «μηδενικής παράνομης αποψίλωσης των δασών» στη Βραζιλία έως το 2030, μέσω μηχανισμών όπως η πρόσφατα ανακοινωθείσα εταιρική σχέση με το Ταμείο για τον Αμαζόνιο και το πρόγραμμα Floresta+, στο πλαίσιο της οποίας θα εκταμιευθούν 730 εκατ. BRL (περίπου 132 εκατ. ευρώ) στους δήμους για την καταπολέμηση της αποψίλωσης των δασών και των δασικών πυρκαγιών στον Αμαζόνιο. Το έργο αυτό αποτελεί μέρος του Σχεδίου δράσης για την πρόληψη και τον έλεγχο της αποψίλωσης των δασών στον οριοθετημένο Αμαζόνιο της Βραζιλίας (PPCDAm), το οποίο θα συνδεθεί, μέσω χρηματοδοτικής στήριξης, με τους δήμους που συντελούν περισσότερο στην αποψίλωση των δασών. Το 11,6 % της Βραζιλίας αποτελεί γη των αυτοχθόνων· κατά το τελευταίο ενάμισι έτος έχουν οριοθετηθεί 10 περιοχές αυτοχθόνων. Οι πρωτοβουλίες δείχνουν ανανεωμένη βούληση να αντιστραφεί η κατάσταση.

3.10. Στα σχέδια δράσης της Βραζιλίας για την περίοδο 2023-2027, δόθηκε έμφαση στην επέκταση, έως το 2027, των παραχωρούμενων εκτάσεων ομοσπονδιακών δημόσιων δασών κατά έως και 5 εκατομμύρια εκτάρια, στην αύξηση των ανθρώπινων πόρων για την καταπολέμηση της αποψίλωσης των δασών και στη χρήση τεχνητής νοημοσύνης στην εξ αποστάσεως παρακολούθηση για ανίχνευση περιβαλλοντικών εγκλημάτων. Οι κύριοι πυλώνες δράσης βασίζονται σε βιώσιμες και οικονομικές εναλλακτικές λύσεις, σε περιβαλλοντικό έλεγχο και παρακολούθηση, σε χωροταξικό σχεδιασμό και καθορισμό χρήσεων γης και σε νομοθετικά και οικονομικά μέτρα για τον περιορισμό της αποψίλωσης των δασών, όπως η αγορά ανθρακούχων εκπομπών.

3.11. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει αυτές τις θετικές εξελίξεις και ευελπιστεί ότι με τις πολιτικές για την καταπολέμηση της αποψίλωσης των δασών θα μπορέσει να επιτευχθεί θετικό αποτέλεσμα, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη την αναγκαία διαφάνεια, τον σεβασμό της κυριαρχίας των ομολόγων της στη Λατινική Αμερική και τη σχετική αντιστάθμιση, προς το αμοιβαίο συμφέρον της διατήρησης του Αμαζονίου. Η ΕΟΚΕ πιστεύει επίσης ότι η διατήρηση των δασών δεν θα πρέπει να θεωρείται ως παραίτηση από την οικονομική ανάπτυξη και την επισιτιστική ασφάλεια. Οι κύριες δυσκολίες αφορούν τον συνδυασμό της προστασίας του Αμαζονίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αυτοχθόνων πληθυσμών και των τοπικών κοινοτήτων με την αναζωογόνηση της οικονομίας, τη μείωση της φτώχειας και την επίτευξη μιας δίκαιης μετάβασης που δεν θα αφήνει κανέναν στο περιθώριο.

3.12. Το τροπικό δάσος παρέχει μέσα βιοπορισμού στους πλέον ευάλωτους πληθυσμούς. Ωστόσο, σε μεγαλύτερη κλίμακα, η συμβολή του ως πόρου στις εθνικές οικονομίες της υποπεριφέρειας εξακολουθεί να είναι πολύ χαμηλή, λιγότερο από το 2 % του ΑΕΠ, με εξαίρεση τη Βραζιλία, όπου εκτιμάται σε 5 %. Εντούτοις, στην άτυπη οικονομία, ιδίως στους αγροτικούς οικισμούς και στους οικισμούς αυτοχθόνων, τα δάση διαδραματίζουν καίριο ρόλο ως κύρια πηγή βιοπορισμού του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων, του νερού, των υλικών στέγασης και άλλων δασικών προϊόντων. Περίπου 28 εκατομμύρια άνθρωποι ζουν και εργάζονται σε αυτήν τη μεγακοινότητα και χρειάζονται σταθερή, αξιοπρεπή, ποιοτική απασχόληση με εγγυήσεις για να αποκτήσουν τα προς το ζην μέσω δραστηριοτήτων που παρέχουν προστιθέμενη αξία, από την αγροοικολογία έως τις νέες οικονομικές δραστηριότητες που θα προέλθουν από την ιατρική του μέλλοντος, ως προς τις οποίες η διατήρηση του δάσους αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα. Για τον βιοπορισμό τους, πρέπει να κατοχυρωθούν και να προστατεύονται οι δίκαιες τιμές και η σταθερή απασχόληση.

3.13. Ως εκ τούτου, πρέπει να σφυρηλατηθεί μια νέα σχέση μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της περιοχής του Αμαζονίου, η οποία θα βασίζεται σε τεχνικές και επιστημονικές γνώσεις, με στόχο την καταπολέμηση των παράπλευρων απωλειών από τις παράνομες δραστηριότητες στα εν λόγω δάση, όπως η διακίνηση ναρκωτικών, η υλοτομία και οι παράνομες εξορύξεις. Η οικονομική αντιστάθμιση από τη διεθνή κοινότητα μπορεί να περιλαμβάνει κονδύλια για τη συμμετοχική έρευνα, την ανώτατη εκπαίδευση με βάση τις νέες τεχνολογίες, καθώς και τη δημιουργία χώρων διαλόγου μεταξύ των φορέων λήψης αποφάσεων της ΕΕ και των τοπικών ομάδων που πλήττονται από την κατάσταση αυτή. Ο διάλογος μεταξύ της ΕΟΚΕ και του Συμβουλίου Βιώσιμης Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης της Βραζιλίας, ο οποίος πρόσφατα ξεκίνησε εκ νέου, αποτελεί καλή αφετηρία από την άποψη αυτή.

3.14. Το πρόγραμμα Amazonia+ της ΕΕ που δρομολογήθηκε πρόσφατα, σε συνεργασία με τις χώρες της Νότιας Αμερικής οι οποίες μοιράζονται αυτή τη μεγακοινότητα, θα βασιστεί σε περιφερειακές πρωτοβουλίες μέσω ενός μηχανισμού για τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των αυτοχθόνων πληθυσμών, στη διαχείριση των δασών και στον οικολογικό προσανατολισμό των αλυσίδων εφοδιασμού. Επιπλέον, είναι εφικτό να ενθαρρυνθεί η χρήση κονδυλίων από την πρωτοβουλία Global Gateway σε μηχανισμούς αντιστάθμισης για τις τοπικές κοινότητες, ώστε να διασφαλιστεί ότι η διατήρηση των δασών παραμένει επικερδής. Ένα παράδειγμα συνδυασμού της προόδου και της διατήρησης των δασών είναι το Tropical Forest Forever Fund (ταμείο για την παντοτινή διατήρηση του τροπικού δάσους).

3.15. Η ΕΕ συμβάλλει εδώ και πολύ καιρό στην αποψίλωση των δασών με την κατανάλωση σημαντικού ποσοστού των συναφών προϊόντων. Μετά την έγκριση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας το 2019 και της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030, η ΕΕ ανέλαβε περαιτέρω δράση. Σύμφωνα με τις στατιστικές της ΕΕ, η Ευρώπη είναι ένας από τους μεγαλύτερους εισαγωγείς πρώτων υλών που συνδέονται με την αποψίλωση των δασών, συμπεριλαμβανομένων του 50 % του καφέ και του 60 % του κακάου παγκοσμίως. Σύμφωνα με μελέτες εκτίμησης επιπτώσεων, λόγω της κατανάλωσης των εν λόγω προϊόντων, μόνο από την ΕΕ, η αποψίλωση των δασών θα αυξάνεται κατά περίπου 248 000 εκτάρια ετησίως έως το 2030. Η ΕΕ έχει δεσμευτεί να προστατεύει τα οικοσυστήματα ελέγχοντας τα συνδεόμενα με την αποψίλωση προϊόντα στα σύνορά της.

3.16. Η δράση αυτή περιλαμβάνει τον κανονισμό για τα προϊόντα μηδενικής αποψίλωσης, ο οποίος αφορά τη διάθεση προϊόντων που συνδέονται με την αποψίλωση και την υποβάθμιση των δασών, όπως φοινικέλαιο, σόγια, ξυλεία, κακάο, καφές, βοοειδή και καουτσούκ —κατάλογος ο οποίος μπορεί να επεκταθεί— στην αγορά της ΕΕ, καθώς και την εξαγωγή τους από την ΕΕ. Με τον κανονισμό θεσπίζεται σύστημα τριών βαθμίδων για την αξιολόγηση χωρών, ή τμημάτων των χωρών αυτών, κατατάσσοντάς τις σε τρεις κατηγορίες κινδύνου, προβλέπεται μηχανισμός ελέγχου και παρακολούθησης και ανατίθεται η εξουσία ελέγχου στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών. Η ενημέρωση και η προστασία των καταναλωτών θα πρέπει να αποτελούν βασικές συνιστώσες αυτών των πολιτικών.

3.17. Οι επιπτώσεις της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας στις σχετικές αξιακές αλυσίδες ενδέχεται να είναι ποικίλες και δύσκολα προβλέψιμες, καθώς εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες: την ετοιμότητα κάθε αξιακής αλυσίδας, την πρόσβαση σε τεχνολογία ή χρηματοδότηση, την κατάταξη κινδύνου κάθε χώρας, τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι παραγωγοί και οι έμποροι, την ελαστικότητα των τιμών, τη ζήτηση από άλλες αγορές τρίτων χωρών κ.λπ. Οι εμπορικές ροές μπορούν να επηρεαστούν σημαντικά και οι εξαγωγές βασικών προϊόντων να ανακατευθυνθούν σε ταχύτερα αναπτυσσόμενες αγορές. Οι πολύ μικρές και οι μικρές επιχειρήσεις θα είναι οι πλέον ευάλωτες λόγω της δυσκολίας τους να συμμορφωθούν με την ιχνηλασιμότητα, τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και το σχετικό κόστος.

3.18. Η συμφωνία ΕΕ-Mercosur πρέπει να βασίζεται στην παραδοχή ότι το εμπόριο δεν πρέπει να διεξάγεται εις βάρος του περιβάλλοντος ή των συνθηκών εργασίας, μέσω δε αυτού πρέπει να προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ ζητεί να διασφαλιστεί με τη συμφωνία αυτή ένα σταθερό πλαίσιο για τη ρύθμιση των κανόνων σχετικά με τις εμπορικές ροές, τα περιβαλλοντικά πρότυπα και τα δικαιώματα των εργαζομένων. Τα οικονομικά οφέλη της συμφωνίας πρέπει να εξισορροπούνται από την κοινωνική και την περιβαλλοντική της διάσταση. Επιπλέον, με την εν λόγω συμφωνία πρέπει να δοθεί ώθηση στην εμβάθυνση της σύνδεσης ΕΕ και Λατινικής Αμερικής, στην ανάπτυξη σύγχρονων και εξελιγμένων περιφερειακών αξιακών αλυσίδων, καθώς και στη μείωση του εμπορικού κόστους και της αβεβαιότητας. Από γεωοικονομική άποψη, η ΕΕ θα είναι ο πρώτος μείζων εμπορικός εταίρος που θα συνάψει επίσημη συμφωνία με τη Mercosur· ούτε οι ΗΠΑ ούτε η Κίνα έχουν παρόμοια εμπορική συμφωνία, η δε γεωπολιτική, γεωπεριβαλλοντική και γεωοικονομική σημασία της συμφωνίας δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται.

3.19. Η Βραζιλία διαδραματίζει καίριο ρόλο στην αξιολόγηση της κατάστασης της αποψίλωσης των δασών, ιδίως στον Αμαζόνιο της Βραζιλίας. Με την κύρωση της συμφωνίας μπορούν να διασφαλιστούν η βιώσιμη ανάπτυξη και ένα σταθερό και αξιόπιστο νομικό πλαίσιο για την επιβολή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση της αποψίλωσης των δασών. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να εξασφαλίζεται η ικανοποίηση των θεμιτών απαιτήσεων της κοινωνίας των πολιτών και να διασφαλίζονται τα ανθρώπινα, τα κοινωνικά και τα εργασιακά δικαιώματα των πιο ευάλωτων, βάσει των μηχανισμών που ορίζονται στις θεμελιώδεις συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, συγκεκριμένα σε σχέση με την αξιοπρεπή εργασία. Η κύρωση της συμφωνίας αποτελεί επίσης ευκαιρία συνεργασίας για τη μεταφορά γνώσεων, τεχνολογικής συνεργασίας και ενίσχυσης της καινοτομίας για τις επιχειρήσεις της Λατινικής Αμερικής και της Ευρώπης.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις**

4.1. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τις ανησυχίες της σχετικά με τον οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο της εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και ιδίως των πολιτικών της ΕΕ σχετικά με την αποψίλωση των δασών. Ταυτόχρονα, η μείωση της φτώχειας, η προσφορά και η αύξηση των ευκαιριών πρόσβασης σε αξιοπρεπή διαβίωση, συμπεριλαμβανομένων ποιοτικών θέσεων εργασίας και επενδύσεων στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, θα έχουν άμεσο αντίκτυπο στην αποψίλωση των δασών. Η ΕΟΚΕ αναγνώρισε επίσης ότι, κατά τη μείωση της αποψίλωσης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πολιτιστική σημασία του δάσους, ιδίως για τις αγροτικές και δασικές κοινότητες.

4.2. Στη γνωμοδότηση με θέμα «Ελαχιστοποίηση του κινδύνου αποψίλωσης και υποβάθμισης των δασών που συνδέεται με προϊόντα τα οποία διατίθενται στην αγορά της ΕΕ», η ΕΟΚΕ τόνισε τη σημασία της συνεργασίας με τις χώρες παραγωγής για τη στήριξη της ΕΕ στην αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της αποψίλωσης των δασών.

4.3. Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει έναν μηχανισμό επείγουσας αντίδρασης για τη στήριξη των ατόμων και της κοινωνίας των πολιτών που προστατεύουν τα δάση εντός και εκτός της ΕΕ. Η συντριπτική πλειονότητα των γεωργών και των μικροκαλλιεργητών δεν εμπλέκεται σε παράνομες πρακτικές ή σε πρακτικές αποψίλωσης. Ένας αυξανόμενος αριθμός γεωργών και μικροκαλλιεργητών συνεργάζεται με τοπικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς ομολόγους τους για την τεκμηρίωση υπεύθυνων πρακτικών στο πλαίσιο συστημάτων πιστοποίησης ή πρωτοβουλιών τοπίου. Η ΕΕ πρέπει να συνεργαστεί με τις χώρες παραγωγής για τη στήριξη της δίκαιης μετάβασης των ατόμων αυτών σε πιο βιώσιμες οδούς και πρακτικές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να παράσχει επειγόντως σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για την επίλυση των προβλημάτων που δημιουργούνται από ανωμαλίες κατά την εφαρμογή του κανονισμού για την αποψίλωση των δασών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

4.4. Επιπλέον, στη γνωμοδότηση με θέμα «Κλιματική διπλωματία της ΕΕ», η ΕΟΚΕ ανέφερε ότι η μεγαλύτερη πρόκληση για την κλιματική διπλωματία της ΕΕ είναι να συνεργαστεί με τις χώρες-εταίρους με σκοπό την αύξηση των φιλοδοξιών τους για το κλίμα, στηρίζοντας παράλληλα τους πλέον ευάλωτους. Η ΕΟΚΕ επίσης επιβεβαίωσε ότι προωθεί μια ολιστική προσέγγιση. Θεωρεί την κλιματική αλλαγή όχι μόνο περιβαλλοντικό πρόβλημα που απαιτεί τεχνικές ή συμπεριφορικές λύσεις, αλλά και κοινωνικό πρόβλημα όπου οι λύσεις πρέπει να καλύπτουν επίσης οικονομικές, πολιτικές, πολιτιστικές και θεσμικές αλλαγές. Ορισμένες από αυτές τις λύσεις έχουν τη δυνατότητα να μετασχηματίσουν την κοινωνία με τρόπους που αντιμετωπίζουν πολλαπλές προκλήσεις οι οποίες σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή και την οικοδόμηση ανθεκτικότητας, όπως η αντιμετώπιση της φτώχειας και της ανισότητας, της ανασφάλειας όσον αφορά τα τρόφιμα και το νερό, της απώλειας βιοποικιλότητας και των υγειονομικών κρίσεων. Ταυτόχρονα, οι λύσεις για αυτές τις προκλήσεις μπορούν να συμβάλουν στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή σε αυτήν. Για τον λόγο αυτό, η κλιματική διπλωματία θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος μιας συνολικής στρατηγικής, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις της ΕΕ για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

4.5. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι δεν διαθέτουν όλες οι χώρες τις οικονομικές και τεχνολογικές ικανότητες ή την αναγκαία ανάπτυξη ικανοτήτων ώστε να ακολουθήσουν την οδό της κλιματικής μετάβασης. Προκειμένου να βελτιωθούν οι ικανότητες και οι δεξιότητες, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, συμφωνίες μεταξύ πανεπιστημίων για την προώθηση καθαρών τεχνολογιών και την ανάπτυξη σταδιοδρομιών που σχετίζονται με την υγιή εκμετάλλευση των δασών. Η ΕΕ θα πρέπει να ηγηθεί και να αναπτύξει μεθόδους ανάπτυξης υποδομών, χρηματοδότησης και διακυβέρνησης κινητοποιώντας δημόσιες και ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης προκειμένου να βοηθήσει τις χώρες εταίρους να διαχειριστούν τον αντίκτυπο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, να προωθήσει την οικονομική τους διαφοροποίηση, να διαμορφώσει σχέδια δίκαιης μετάβασης και να στηρίξει έργα προσαρμογής και διαχείρισης κινδύνων, ώστε να προληφθούν και να μειωθούν οι κίνδυνοι κλιματικής αστάθειας.

4.6. Πιο πρόσφατα, η ΕΕ δρομολόγησε την Global Gateway, μια πρωτοβουλία με την οποία θα εξασφαλιστούν επενδύσεις ύψους 300 δισ. ευρώ για την περίοδο 2021-2027. Με την Global Gateway αντιμετωπίζονται βασικές παγκόσμιες προκλήσεις μέσω της περιφερειακής και της διμερούς συνεργασίας. Ειδικότερα, οι εταιρικές σχέσεις προτεραιότητας με τη Λατινική Αμερική και τη Βραζιλία αποσκοπούν στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, στην τόνωση της ενεργειακής και της ψηφιακής μετάβασης και στην προστασία των δασών. Η Λατινική Αμερική διαθέτει τον δεύτερο μεγαλύτερο προϋπολογισμό στο πλαίσιο της Global Gateway και είναι σημαντικό να γνωστοποιηθεί το ποσοστό που θα διατεθεί σε έργα στα οποία συμμετέχει και από τα οποία ωφελείται η κοινωνία των πολιτών. Τα έργα διμερούς συνεργασίας (Amazonia+, «Ορίζων Ευρώπη», EUROsociAL+, EUROCLIMA +, Green Al Invest κ.λπ.) θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση των ανισοτήτων και στην επίτευξη μιας δίκαιης μετάβασης σε πιο βιώσιμες οδούς.

4.7. Η ΕΕ είναι αποφασισμένη να μετριάσει τις επιπτώσεις της εφαρμογής των πρόσφατων περιβαλλοντικών ρυθμίσεων, μέσω της περιφερειακής συνεργασίας. Για τον σκοπό αυτόν, η ΕΕ δρομολόγησε τον Μηχανισμό Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας – Παγκόσμια Ευρώπη (NDICI) για την περίοδο 2021-2027. Ο μηχανισμός NDICI διαθέτει συνολικό προϋπολογισμό ύψους 79 δισ. ευρώ και ορισμένα εργαλεία —συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη+ (ΕΤΒΑ+)— που παρέχουν στην ΕΕ τη δυνατότητα μόχλευσης των επενδύσεών της.

Βρυξέλλες, 19 Σεπτεμβρίου 2024.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Oliver RÖPKE